

TEZĂ DE ABILITARE

- Domeniul Drept -

**Rolul transplantului juridic în
construcția dreptului public
românesc modern și
contemporan**

- Rezumat -

**Candidat:
Prof. dr. Manuel Guțan**

2016

REZUMAT

Întregul meu parcurs științific și didactic, de-a lungul celor mai bine de 20 de ani de când sunt membru al Departamentului de drept public al Facultății de drept din cadrul Universității Lucian Blaga din Sibiu, s-a concentrat și dezvoltat pe două mari direcții de predare și cercetare: pe de o parte, istoria statului și dreptului românesc (incluzând istoria constituționalismului românesc modern și istoria administrației publice românești), pe de altă parte teoria generală a dreptului comparat (incluzând teoria transplantului juridic). Cele două domenii nu au fost și nici nu puteau fi abordate paralel. Dimpotrivă, având în vedere că teoria transplantului juridic, în cadrul teoriei generale a dreptului comparat, a pornit de la dezbaterea modului în care o serie de sisteme de drept naționale au evoluat în baza circulației modelelor juridice, implicarea în analiză a istoriei dreptului a fost inevitabilă. De asemenea, având în vedere faptul că dreptul românesc modern s-a edificat prin intermediul unui transplant masiv de concepte, idei, principii, norme și instituții juridice din modelele juridice vest-europene, implicarea teoriei transplantului juridic a fost inevitabilă. Ca urmare, atât procesul didactic, precum și cercetarea științifică le-am realizat în plan interdisciplinar, într-o direcție ce poate fi sintetizată ca **istorie comparată a dreptului**.

Astfel, demersul meu științific s-a singularizat în cadrul unei istoriografii românești a dreptului ce se remarcă, în marea ei majoritate, printr-un demers de descriere și contabilizare a diverselor acte normative și instituții ce s-au aplicat de-a lungul timpului pe teritoriul României de astăzi. Abordările contextuale, cât și cele care analizează evoluția dreptului raportat la efervescențele ideologice, debaterile parlamentare sau dinamica dreptului viu sunt, din nefericire, puțin numeroase. Nu există o școală românească actuală de istoria dreptului, nu există interes pentru diversificarea obiectului analizei și nici pentru reflecții teoretico-metodologice.

În acest context (anti)metodologic, contribuția mea majoră a constat (și constă) în două aspecte: pe de o parte, în utilizarea instrumentelor metodologice ale teoriei transplantului juridic, așa cum s-au singularizat în cadrul teoriei contemporane a dreptului comparat, în scopul unei analize complexe a istoriei dreptului public (constituțional și administrativ) românesc; pe de altă parte, în transformarea transplantului juridic din instrument metodologic util analizei trecutului juridic românesc în obiect al cercetării istorico-juridice. Mai precis spus, a devenit obiect al cercetării mele importanta dezbateră românească de idei cu privire cauzele, rosturile, mecanismele și efectele modernizării juridice prin intermediul transplantului juridic. Ca urmare a cercetării realizate, am valorificat importanta dispută a formelor fără fond a sfârșitului de secol XIX și începutului de secol XX în cadrul unei **”epistemologii românești a transplantului juridic”**. Datorită valențelor sale explicative, această epistemologie românească a transplantului juridic a devenit, pe lângă obiect de studiu al istoriei dreptului public românesc, și un instrument metodologic de analiză a istoriei dreptului public românesc, alături de teoria

contemporană a dreptului comparat. Având în vedere actualitatea sa, epistemologia românească a transplantului juridic se poate transforma într-un instrument metodologic și poate deveni obiect de analiză și în cadrul teoriei generale a dreptului comparat. Schematic, putem vorbi despre:

Epistemologia românească a transplantului juridic	Istoria dreptului public românesc	Teoria generală a dreptului comparat (teoria transplantului juridic)
	Instrument metodologic	Instrument metodologic
	Obiect de studiu	Obiect de studiu

În sinteză, studiul istoriei dreptului public românesc și studiul teoriei contemporane a dreptului comparat, cele două câmpuri științifice în care ne-am desfășurat activitatea profesională, sunt unite de problematica transplantului juridic, în particular de problematica epistemologiei românești a transplantului juridic.

Această perspectivă metodologică s-a conturat în contextul unei critici și distanțări strategice de modul în care atât istoriografia juridică românească, precum și doctrina românească de drept comparat se raportează metodologic la problematica transplantului juridic. Am criticat, prin urmare, disconfortul abordării istoriei dreptului românesc prin prisma transplantului juridic, deși dreptul românesc modern a fost edificat printr-un transplant juridic masiv, am remarcat ignorarea complexității puternicei tradiții românești în materie de transplant juridic critic, cu toate că avem în istoria noastră intelectuală o dezbateră extraordinară pe marginea formelor fără fond, am criticat, de asemenea, dezinteresul doctrinei românești pentru teoria contemporană a transplantului juridic, deși este deosebit de disputată în cadrul dreptului comparat. Am remarcat faptul că tot ceea ce a produs istoriografia juridică românească în urma analizei teoriei formelor fără fond a fost o teorie a dreptului românesc adaptat, ce pune accent pe faptul că fondul românesc a reușit să adapteze instituțiile juridice importate în cadrul unei sinteze originale. Distanțându-mă și de această perspectivă, am scos în evidență avantajele logicii originalității dreptului românesc adaptat în cadrul efortului de construire a unei identități juridice naționale și al luptei pentru o cultură juridică românească puternică, dar am relevat și limitele epistemologice ale acestei teorii. Printr-o abordare reduționistă, ea simplifică remarcabil complexitatea epistemologiei românești a transplantului juridic și chiar scoate, în final, această problematică din cercetarea istorico-juridică.

În locul abordării de tip lovinescian a problematicii transplantului juridic, am propus și am scos în evidență avantajele utilizării, în cadrul cercetării istoriei dreptului (public) românesc a metodologiei propuse de teoria contemporană a dreptului comparat. Cel mai mare avantaj metodologic rezidă în faptul că această perspectivă analizează, până la capăt, instituțiile juridice preluate din modelele juridice vest-europene ca instituții juridice importate. Mai apoi, această teorie pune cele mai bune și coerente întrebări necesare pentru a cuprinde și analiza un fenomen foarte complex: cum să surprindem conceptual acest fenomen?; cine au fost actorii transplantului juridic românesc? Care au fost cauzele? Ce s-a importat și în ce

cantitate? De unde s-a importat? Care au fost tehnicile utilizate? Care au fost modalitățile acestui transplant juridic și care i-au fost scopurile? Care au fost efectele: a fost un transplant juridic de succes, unul eşuat ori amândouă?

Cea mai fecundă aplicare a teoriei contemporane a transplantului juridic la istoria dreptului (public) românesc a fost în materie de analiză a celebrei teorii a formelor fără fond. Plecând de la ideea că întreaga efervescență intelectuală din a doua jumătate a secolului al XIX-lea și primele decenii ale secolului XX poate fi grupată într-o sumă coerentă de probleme și soluții privind transplantul juridic, am scos în evidență originalitatea acestora în cadrul a ceea ce am numit **epistemologie românească a transplantului juridic**. Aceasta a reprezentat o critică teoretică a intelectualității românești la adresa modului în care s-a construit dreptul românesc modern, critică ce a produs una din cele mai interesante perspective de înțelegere a fenomenului transplantului juridic: **ideea transplantului juridic rațional**. Totodată, am scos în evidență avantajele metodologice ale utilizării deopotrivă a teoriei contemporane a transplantului juridic și a epistemologiei românești a transplantului juridic în analiza construcției (prin transplant constituțional a) dreptului constituțional postcomunist și a interacțiunii dintre dreptul (public) românesc contemporan și dreptul european (în sens larg).

Unul din cele mai provocatoare demersuri științifice a fost să scoatem în evidență, pe de o parte, faptul că epistemologia românească a transplantului juridic anticipează dezbateră intensă ce are astăzi loc în materie de drept comparat și, pe de altă parte, faptul că oferă o perspectivă actuală, relativ originală și cu potențial de universalizare analizei și înțelegerii transplantului juridic. Am introdus, prin urmare, în literatura dreptului comparat conceptul de "transplant juridic rațional" și am atras atenția asupra faptului că epistemologia românească a transplantului juridic oferă o perspectivă metodologică demersului de întâlnire a alterității juridice în contextul a ceea ce am numit drept comparat dialogal. În cadrul a ceea ce am numit proces de raționalizare a transplantului juridic, orice demers de întâlnire a alterității juridice (în scopul de a transplanta) presupune o conștientizare și asumare prealabilă a particularităților (identității) culturii juridice (constituționale) proprii.

După clarificările teoretice, am scos în evidență roadele științifice pe care le-am obținut ca urmare a aplicării la problematica istoriei administrației publice (locale) românești a perspectivelor metodologice pe care le-am dezvoltat și asumat. Originalitatea analizei științifice a rezidat aici nu doar în paleta de probleme abordată, ci și în exploatarea problematicii transplantului juridic. Prin intermediul acesteia am reușit să scot în evidență atât existența unor concluzii trunchiate, nefondate critic și lipsite de relevanță științifică în ceea ce privește izvoarele importului juridic realizat în epoca lui Cuza, cât și interacțiunea complexă între instituțiile administrative importate și societatea românească. Prin urmare, printr-o atentă analiză comparativă a textelor de lege, am scos în evidență faptul că atât legislația administrativă franceză, cât și cea belgiană au constituit modelele importului administrativ de la 1864; prin intermediul unei sinteze unice am reușit să coagulez tabloul complet de principii de organizare a administrației publice locale românești, prin raport la sursele de inspirație franceze; nu în ultimul rând, în

contextul unei analize a efectelor transplantului administrativ, am scos în evidență iritarea negativă pe care diversele instituții administrative importate au produs-o în societatea românească și adaptarea unora din acestea prin intermediul unei profunde distorsionări.

De departe, cea mai complexă și completă aplicare a metodologiei teoriei transplantului juridic dar și, în subsidiar, a metodologiei epistemologiei românești a transplantului juridic am realizat-o în materie de istorie constituțională a României moderne. Cercetare a avut loc la nivelul tuturor palierele problematice ale teoriei transplantului juridic, i.e. actori, cauze, modele, mecanisme, modalități, scopuri și efecte; a avut în vedere analiza comparativă atentă a tuturor textelor juridice implicate, a făcut o evaluare complexă de ideologii și principii constituționale și s-a distanțat critic de o serie din aserțiunile istoriografiei constituționale românești. Au rezultat o serie de concluzii relevante: am scos în evidență relevanța redusă a „teoriei dreptului adaptat” în contextul analizei procesului de modernizare a dreptului constituțional românesc; am scos în evidență percepția filosofiei politice și a doctrinei de drept constituțional a secolului al XIX-lea asupra legăturii intime dintre constituționalism și constituție, precum și relevanța acesteia supra cercetării istoriei constituționalismului românesc; am scos în evidență importanța analizei principiului separației puterilor în stat din perspectiva ”relecturii lui Montesquieu”, pentru a scoate mai bine în evidență prezența sau lipsa constituționalismului liberal; am introdus ideea și conceptul monarhiei (auto)limitate în legătură cu regimul politic consacrat de Regulamentele Organice, dezvăluind, în premieră, modul, măsura și efectele influenței Chartei constituționale franceze de la 1814 asupra actelor constituționale românești; am introdus în premieră și argumentat ideea alegerii directe de către popor a domnului în Proclamația de la Izlaz, precum și influențele directe ale Constituției franceze de la 1848; am demonstrat cu argumente faptul că mai bine de 60% din proiectul revoluționarului pașoptist era inspirat din Constituția franceză de la 1848; am scos în evidență ideea originalității și excelenței propunerilor constituționale din divanul ad-hoc al Moldovei, în special formula vetoului suspensiv al domnului ca soluție rațională împotriva autoritarismului domnesc; am scos în evidență influența majoră pe care Constituția franceză de la 1852 a exercitat-o asupra textului Convenției de la Paris din 1858, în ciuda faptului că istoriografia românească de drept constituțional a evidențiat constant influențele majore ale Constituției belgiene de la 1831; am scos în evidență faptul că proiectul de constituție al Comisiei centrale de la Focșani nu este un monument al constituționalismului liberal și nici unul al parlamentarismului modern, așa cum s-a acreditat în literatura de specialitate; am demonstrat cu argumente faptul că influența belgiană nu a fost nici pe departe atât de mare precum s-a acreditat în literatura de specialitate; am demonstrat cu argumente faptul că influența belgiană nu a fost, la 1866, nici pe departe atât de indirectă precum s-a acreditat în literatura de specialitate; am scos în evidență impactul renunțării, la 1866, la formula parlamentarismului monist, la parlamentul unicameral și la vetoul suspensiv al domnului; am lansat și am scos în evidență importanța analizei regimului parlamentar consacrat la 1866 prin prisma regimului parlamentar dualist; am scos în evidență, în premieră, rolul jucat de Carol I

în eșuarea transplantului constituțional de la 1866; am pus în balans constituționalismul liberal cu constituționalismul naționalist pentru a scoate în evidență cauzele și dimensiunile eșecului transplantului constituțional de la 1866; am scos în evidență importanța analizei contextuale a istoriei constituționale românești și am propus o abordare a constituționalismului românesc în termeni de cultură constituțională.

Alături de analiza istorică a implicațiilor teoriei transplantului juridic, am acordat o atenție aparte relevanței acestei problematici pentru edificarea dreptului constituțional contemporan. Astfel, în ceea ce privește edictarea Constituției din 1991, am scos în evidență rolul așa numitului "ajutor juridic" pentru stabilirea modelelor constituționale de importat; am avut în vedere balansul dintre evaluarea tradiției constituționale românești și a soluțiilor constituționale externe, implicit valențele importului constituțional rațional; am scos în evidență, în planul culturii constituționale, balansul dintre constituționalismul etnocentric românesc și constituționalismul universal; am evidențiat necesitatea "grădinaritului constituțional" ca mecanism al importului constituțional și am făcut previziuni cu privire la succesul și eșecul acestuia. Problematika transplantului juridic s-a dovedit a fi fecundă și în materia revizuirii constituționale: am scos în evidență apetitul constant pentru reformă constituțională prin intermediul importului de instituții constituționale, interesul constant față de modelul constituțional francez, precum și necesitatea unui import constituțional rațional, care să ia în calcul necesitățile interne ale societății românești (e.g. nu putem importa modelul semi-prezidențial francez doar pe considerente de logică juridică).

De un real interes sunt concluziile analizei integrării juridice a României în UE, în perspectiva problematicii transplantului juridic. Astfel, am atras atenția asupra faptului că introducerea dreptului comunitar/european în sistemul de drept românesc reprezintă un transplant juridic uriaș ce ar trebui tratat ca atare. Relevante sunt, mai ales, concluziile în materia efectelor acestui transplant: având în vedere necesitățile inerente procesului de integrare juridică europeană, teoria adaptării originale a dreptului importat / a adaptării prin românizare nu are aplicabilitate; dimpotrivă ar trebui analizat cu atenție în ce măsură ar trebui să ne supunem unui proces de inginerie cultural-juridică. Aceasta din urmă nu trebuie să fie însă un proces lipsit de limite, dimpotrivă trebuie avut în vedere un balans între nevoia de uniformizare cultural-juridică la nivelul UE și nevoia de prezervare a identităților juridice naționale. Aici, epistemologia românească a transplantului juridic a adus o soluție care, cel puțin în cazul românesc, poate fi salutară: pentru a întâlni alteritatea juridică în contextul transplantului juridic european, e nevoie, mai întâi, de o conștientizare și asumare a identității juridice naționale. În acest moment, se va putea evalua cu responsabilitate care sunt limitele integrării juridice europene și la cât anume din identitatea juridică națională se poate renunța. Aceste principii metodologice pot fi salutare în materie de integrare constituțională europeană și prezervare a identității constituționale naționale. Astfel, evaluând identitatea constituțională românească în termeni de cultură constituțională și asumând acesteia o dimensiune istorică (cea a tradiției constituționale) am echivalat "filtrul de

tradiționalitate” din art. 1,3 CR cu o clauză de identitate capabilă să reprezinte o limită constituțională în fața principiului priorității de aplicare a dreptului european. Analiza integrării juridice europene (într-un sens mai larg) ne-a permis să analizăm problema delicată a presiunilor la care este supusă cultura judiciară românească din partea jurisprudenței Curții europene a drepturilor omului. O cercetare empirică pe bază de chestionar a relevat faptul că cultura judiciară românească este în plină transformare, dar este încă departe de a se fi europeanizat pe deplin.

În cele din urmă, am scos în evidență relevanța didactică a problematicii transplantului juridic, în special pentru studenții ce studiază istoria dreptului românesc și drept constituțional. În condițiile în care dreptul românesc modern s-a edificat prin import masiv de instituții juridice din modelele vest-europene, a prezenta istoria dreptului românesc sau istoria dreptului constituțional românesc în această perspectivă oferă un plus remarcabil de cunoaștere și înțelegere.

O serie din aceste aspecte, alături de alte tematici noi, vor constitui obiectul unor viitoare proiecte de cercetare și aprofundare științifică.

SUMMARY

My entire academic and teaching path, along more than 20 years since I have been a member of the Public Law Department from the Faculty of Law, *Lucian Blaga* University of Sibiu, focused and developed on two main teaching and research directions: on the one hand, the History of the Romanian State and Law (including the history of Romanian modern constitutionalism and the history of the Romanian public administration) and, on the other hand, the General Theory of Comparative Law (including the theory of legal transplant). The two fields have not and could not have been approached in a parallel manner. On the contrary, bearing in mind that the theory of legal transplant, within the general theory of comparative law, has as a starting point the debate on the way in which a series of national legal system evolved as a result of the circulation of legal models, the analysis involving history of law was inevitable. Also, considering the fact that modern Romanian law was built by means of a massive transplant of concepts, ideas, rules and legal institutions, from Western European legal models, the involvement of the theory of legal transplant was inevitable. As a result, both the didactic process and the academic research have been achieved in an interdisciplinary manner, in a direction that may be synthesized as **comparative legal history**.

Thus, my scientific approach has been unique in the Romanian legal historiography, which mostly describes and accounts for different normative acts and legal institutions that applied successively on the territory of the present Romania. Contextual approaches, as well as those that analyse the evolution of the law by reference to ideological movements, parliamentary debates or the dynamics of the living law are, unfortunately, very few. At present, there is no Romanian school of legal history, there is no interest to diversifying the object of analysis or to theoretical and methodological reflections.

In this (anti) methodological context, my major contribution regarded two aspects: on the one hand, in using the methodological tools of the legal transplant theory, as they were singled out within the contemporary theory of comparative law, with the purpose of a complex analysis of the history of public law (constitutional and administrative) in Romania; on the other hand, in transforming the legal transplant from a methodological tool useful to analyse the Romanian legal past, into a subject of historical-legal research. More precisely said, I had as the object of my research the important Romanian theoretical debate regarding the causes, meanings, mechanisms and effects of legal modernisation by means of legal transplant. As a result of the research, I valorised the important dispute on ‘the forms without substance’ of the end-19th century - beginning-20th century in the framework of a „**Romanian epistemology of legal transplant**”. Due to its explanatory value, this Romanian epistemology of legal transplant has become, besides a study object of the history of Romanian public law, also a methodological instrument of analysing the history of Romanian public law, alongside the contemporary theory of comparative law. Considering its topical value, Romanian epistemology of legal transplant can be

transformed into a methodological instrument and can become an object of analysis within the general theory of comparative law. Simplifying, we can talk about:

Romanian epistemology of legal transplant	History of Romanian Public Law	General Theory of Comparative law (theory of legal transplant)
	Methodological tool	Methodological tool
	Object of study	Object of study

In synthesis, the study of the history of Romanian public law and the study of contemporary theory of comparative law, the two scientific fields in which my professional activity has developed, are united by the issue of legal transplant, particularly by the Romanian epistemology of legal transplant.

This methodological perspective has been drawn in the context of a critical and strategic distance I took from the way in which both the Romanian legal historiography and the Romanian comparative legal doctrine are approaching methodologically the issue of legal transplant.

I therefore criticised the discomfort of approaching the history of Romanian law through the prism of legal transplant, although modern Romanian law has been built by an important legal transplant; I noticed that the complexity of the strong Romanian tradition in the field of critical legal transplant is constantly ignored, although we have, in our intellectual history, an extraordinary debate on forms without substance; I criticised as well the lack of interest of the Romanian scholarship towards the contemporary theory of legal transplant, although it is particularly disputed in comparative law worldwide. I noticed that all that Romanian legal historiography has produced as a result of analysing the theory of forms without substance was a theory of an adapted Romanian law, which emphasises the fact that the Romanian substance managed to adapt the imported legal institutions, within an original synthesis. Contrariwise, I emphasised the advantages of the logic of the originality of the Romanian law adapted within the effort to build a national legal identity and of the struggle to a strong Romanian legal culture, but I revealed the epistemological limits of this theory. By a reductionist approach, it remarkably simplifies the complexity of the Romanian epistemology of legal transplant and it even withdraws, finally, this issue from the historical-legal research.

Instead of a „lovinescian”¹ approach of the legal transplant issue, I proposed and highlighted the advantages of using, when researching the Romanian (public) law, the methodology proposed by the contemporary theory of comparative law. The biggest methodological advantage is that this perspective analyses the legal institutions taken from the Western European legal models only as imported legal institutions. This theory then asks the most relevant and most coherent questions,

¹ From the name of a well-known philosopher of culture, Eugen Lovinescu, who, in the period between World Wars, developed a theory of cultural synchronism which, while explaining the necessity of the massive cultural import from the Western cultural models, emphasized the inevitable original adaptation of the imported institutions to the Romanian culture.

necessary to comprise and analyse a very complex phenomenon: how to conceptually grasp this phenomenon? Who were the actors of the Romanian legal transplant? Which were the causes? What was imported and how much? Where it was imported from? Which were the techniques used? Which were the ways of this legal transplant and which were its purposes? Which were the effects: was it a successful legal transplant, a failed one, or both?

The most fertile application of the contemporary theory of legal transplant to the history of Romanian (public) law regarded the analysis of the famous "theory of forms without substance". Having as a starting point the idea that the whole intellectual effervescence from the second half of the 19th century and the first decades of the 20th century can be classified in a coherent amount of problems and solutions regarding legal transplant, I highlighted their originality within what I called the **Romanian epistemology of legal transplant**. This was a theoretical criticism of the Romanian intelligentsia as regards the way in which Romanian modern law has been built, criticism that produced one of the most interesting perspectives of understanding the phenomenon of legal transplant: the idea of rational legal transplant. I also highlighted the methodological advantages of using together the contemporary theory of legal transplant and the Romanian epistemology of legal transplant, in analysing the construction (by constitutional transplant) of the post-communist constitutional law and of the interaction between the Romanian (public) law and the European law (in the wider sense).

One of the most challenging scientific approaches was to emphasise, on one hand, the fact that the Romanian epistemology of legal transplant anticipates the intensive debate that takes place today in the field of comparative law and, on the other hand, the fact that it offers a contemporary perspective, relatively original and with a potential of universalizing the analysis and the understanding of legal transplant. I therefore introduced, in the comparative law scholarship, the concept of „rational legal transplant” and I drew the attention to the fact that the Romanian epistemology of legal transplant offers a methodological perspective to the approach of meeting legal alterity in the context of what I called the dialogical comparative law. In what I called the process of rationalising the legal transplant, any attempt to meet legal alterity (with the purpose of transplanting) supposes an acknowledgement and preliminary assuming of the peculiarities (identity) of one’s own legal (constitutional) culture.

After the theoretical clarifications, I highlighted the scientific results that I obtained by applying these methodological perspectives to the matter of the history of the Romanian public (local) administration. The originality of the scientific analysis resided here not only in the range of matters approached, but also in the investigation of the matter of legal transplant. By this analysis I managed to emphasise both the existence of some truncated conclusions, unfounded critically and lacking scientific relevance as regards the sources of the legal import achieved during Cuza’s reign, and the complex interaction between the imported administrative institutions and the Romanian society. As a consequence, by a careful analysis of legal texts, I highlighted the fact that both the French and Belgian administrative legislation represented

models for the administrative import from 1864; by a unique synthesis I managed to put together the whole picture of the principles of organisation of the Romanian local public administration, by reference to French inspiration sources; last but not least, in the context of analysing the effects of administrative transplant, I emphasised the negative irritation that the various administrative institutions produced in the Romanian society and the adaptation of some of those by means of a deep distortion.

By far, the most complex and complete application I made of the methodology of the legal transplant theory but, subsequently, of the methodology of the Romanian epistemology of legal transplant regarded the constitutional history of modern Romania. The research was carried out at all levels of the matter of the theory of legal transplant i.e. actors, causes, models, mechanisms, means, ends and effects; it considered the careful comparative analysis of all involved legal texts, it made a complex evaluation of constitutional ideologies and principles and took a critical distance from a series of the Romanian constitutional historiography's assertions.

A series of relevant conclusions resulted: the reduced relevance of the „theory of adapted law” in the context of the analysis of the process of modernisation of Romanian constitutional law; I highlighted the perception of the political philosophy and of the constitutional legal scholarship of the 19th century on the close liaison between constitutionalism and constitution, as well as its relevance on researching the history of Romanian constitutionalism; I highlighted the importance of analysing the principle of separation of powers from the perspective of „re-reading Montesquieu”, in order to better understand the presence or the absence of liberal constitutionalism; I introduced the idea and the concept of (self)limited monarchy by reference to the political regime entrenched by the Organic Regulations, by revealing for the first time the measure and the effects of the French Constitutional Charter of 1814 on the Romanian constitutional acts; I introduce for the first time and I argued the idea of the direct election of the prince by the people (the Islaz Proclamation) as well as the direct influences of the French Constitution of 1848; I demonstrate with arguments the fact that more than 60 percent of the 1848 revolutionary project was inspired by the French Constitution of 1848; I emphasised the idea of the originality and excellence of the constitutional proposals from the ad hoc assembly of Moldova, especially of the formula of the suspensive veto of the prince as a rational solution against the authoritarianism; I highlighted the major influence that the French Constitution of 1852 exerted on the text of the Paris Convention of 1858, despite the fact that the Romanian constitutional law historiography constantly highlighted the major influences of the Belgian Constitution of 1831; I highlighted the fact that the draft Constitution of the Central Commission of Focșani was a monument of neither liberal constitutionalism nor of modern parliamentarianism, as it has been accredited by some scholars; I argued that the Belgian influence was not nearly as important as it has been asserted in the scholarship; I demonstrated that the Belgian influence was not, at 1866, as indirect as it has been asserted in the scholarship; I highlighted the impact of abandoning, at 1866, the formula of a monist parliamentarianism, the unicameral parliament and the suspensive veto of the prince; I launched and emphasised the importance of analysing the parliamentary regime established in

1866 through the prism of the dualist parliamentary regime; I highlighted for the first time the role played by Carol I in the failure of the 1866 constitutional transplant; I put in balance the liberal constitutionalism with nationalist constitutionalism in order to highlight the causes and dimensions of the failure of the 1866 constitutional transplant; I highlighted the importance of the contextual analysis of the Romanian constitutional history and I proposed an approach of Romanian constitutionalism in terms of constitutional culture.

Besides the historical analysis of the implications of the legal transplant theory, I gave a special attention to the relevance of this matter to the building of the contemporary constitutional law. Thus, as regards the drafting of the 1991 Constitution, I highlighted the role of the so-called „legal help” in order to set the imported constitutional models; I envisaged the balance between the evaluation of the Romanian constitutional tradition and of external constitutional solutions and impliedly the features of the rational constitutional import; I highlighted, at the level of the constitutional culture, the balance between the Romanian ethnocentric constitutionalism and the world constitutionalism; I highlighted the need for „constitutional gardening” as a mechanism of constitutional import and I made predictions as regards its success and failure. The matter of legal transplant proved to be fertile also in the field of constitutional amendment: I highlighted the constant appetite for constitutional reform by means of import of constitutional institutions, the constant interest towards the French constitutional model, as well as the necessity of a rational constitutional import, able to consider the internal needs of the Romanian society (e.g. the French semipresidential model cannot be imported on sole reasons of legal logic).

The conclusions of the analysis of Romania’s EU integration are particularly interesting from the perspective of legal transplant. Thus, I drew the attention to the fact that the introduction of community law/European law in the Romanian legal system meant a huge legal transplant that should be treated as such. The conclusions regarding the effects of this transplant are particularly relevant: considering the inherent needs of the European integration process, the theory of the original adaptation of imported law/of adaptation by „Romanisation” is not applicable; on the contrary, what should be carefully analysed is to what extent should we subdue to a process of cultural-legal engineering. The latter shouldn’t be a limitless process, but a balance should be kept between the need of cultural-legal uniformisation at the EU level and the need to preserve national legal identities. Here, the Romanian epistemology of legal transplant brought a solution that, at least in the Romanian case, may be beneficial: in order to meet the legal alterity in the context of European legal transplant, it is necessary to acknowledging and assuming the national legal identity. At that moment, a responsible evaluation will be possible of the amount of the national legal identity that can be abandoned. These methodological principles can be beneficial as regards the European constitutional integration and preservation of national constitutional identity. Thus, by evaluating the Romanian constitutional identity in terms of constitutional culture and by assuming that it had a historical dimension (the one of the constitutional tradition), I equated „the traditions’ filter”

from Article 1(3) CR with an identity clause capable to represent a constitutional limit vis-à-vis the principle of the EU law's supremacy. The analysis of the European legal integration (in a wider sense) allowed me to analyse the sensitive question of the pressure to which the Romanian legal culture is submitted by the case-law of the European Court of Human Rights. An empirical research based on questionnaires revealed that the Romanian judicial culture is in a process of transformation, but it is still far from being completely europeanised.

Finally, I highlighted the didactic relevance of the matter of legal transplant, especially to students of legal history and constitutional law. Considering that the modern Romanian law was built by a massive legal import from Western European models, to present the history of Romanian law or the history of the Romanian constitutional law in this perspective offers a remarkable added value of knowledge and understanding.

A series of these aspects as well as new topics will be the object of future research and further study projects.